

חמה ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע חוקת תשפ"ד

נשיא ומייסד הרב שאול ישראל זצ"ל

אָספֿתַּ דְּגָנָךְ וְתִירְשָׁךְ וְיִצְהָרְךָ - תורת חיים בארץ ישראל

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

ההגעה לגבולות ארץ ישראל מוזכרת בתורה בפעם הראשונה, בסיפור יציאת מצרים וההליכה במדבר, בפרשתנו. לעם היה ברור שעם הכניסה לארץ, הניסים שהבטיחו את חיי העם במדבר כמו השליו והמן, יפסקו. כדי להתפרנס, הם יצטרכו לעבד את האדמה של הארץ המובטחת, שהיא אומנם ארץ זבת חלב ודבש שנתברכה בשבעת המינים, אבל זה גם מחייב עבודה רבה. על מנת להבטיח את שלומם ואת עצמאותם, הם יידבקו לצבא עליהם וילחם את מלחמותיהם.

להצלחה בשני תחומים אלה יש גם יתרונות עצומים. נתחיל בזכות ליישב את ארץ ישראל ולפתח אותה מבחינה גשמית. נדון בסוגיא זו על פי הדרכת החת"ם סופר, מגדולי הפוסקים של כלל ישראל בדורות האחרונים, כפי שהיא מופיעה (בהוצאות שלא צונזרו) בחידושו על מסכת סוכה (דף לד ע"ב), ברעיון המבוסס על תורת רבו בעל ההפלאה (הרב פנחס לוי איש הורבין).

נביא את דבריו בקיצור. במסכת ברכות (דף לה ע"ב), נחלקו שנים מגדולי התנאים כיצד ניתן ליישב מתח הקיים בין שני כתובים. "תנו רבנן: וְאֶסְפְּתָ דְגָנְךָ וְתִירְשָׁךְ וְיִצְהָרְךָ (דברים יא, יד) - מה תלמוד לומר - לפי שנאמר: לֹא יִמּוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ יוֹמָם וְלַיְלָה (יהושע א, ח) יכול דברים ככתבן! (איד שני הפוסקים יכולים להתקיים זה בצד זה?)

עונה הגמרא בשם רבי ישמעאל: "הנהג בהן מנהג דרך ארץ" כלומר, אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, אבל הוא קובע זמנים מדי יום ללימוד תורה, וחי חיים על פי הלכותיה וערכיה של "תורת חיים" שניתנה מסיני.

רשב"י טוען לעומתו "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים", ולכן הם יכולים לנהוג על פי הפסוק מספר יהושע. אבל לשיטתו, הפסוק מספר דברים עוסק במציאות של בדיעבד, כשישראל אינם עושים רצונו של מקום, ולכן הם נאלצים למצוא את פרנסתם תוך עבודה בשדה.

על דבריו של רשב"י יש להקשות שתי קושיות. הראשונה, הרי לשיטתו, לפסוק בספר יהושע יש עדיפות על הפסוק בתורת משה?! והשנייה, כיצד רשב"י מתמודד עם העובדה שהפסוק בדברים הוא המשכו של הפסוק שקדם לו: "וְהָיָה אִם שִׂמְעוּ תְשֻׁמְעוּ אֶל מִצְוֵי אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצַוֶּה אֲתָכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר אֵת יָקוּם אֱלֹהֵיכֶם וְלֵעֲבֹדוּ כְּכֹל לְבַבְכֶם וְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִטַּר אֲרֻצְכֶם כְּעַתּוֹ יוֹרָה וּמַלְקוֹשׁ וְאֶסְפְּתָ דְגָנְךָ וְתִירְשָׁךְ וְיִצְהָרְךָ" (דברים יא, יג-יד) ואם כן, לא הגיוני לכאורה, שמדובר בזמן שישראל אינם עובדים את השם כראוי!?

מעמיק החת"ם סופר וטוען (שם בחידושו) "נלע"י רבי ישמעאל נמי לא אמר מקרא: וְאֶסְפְּתָ דְגָנְךָ אלא בארץ ישראל ... שהעבודה בקרקע גופה מצווה משום יישוב ארץ ישראל ולהוציא פירותיה הקדושים ועל זה ציוותה התורה וְאֶסְפְּתָ דְגָנְךָ, ובוטעו (סבו הגדול של דוד המלך, מייסד מדינת היהודים הראשונה) זְרָה אֵת גְּרֵן הַשְּׂעִירִים הַלְיָלָה (רות ג, ב) משום מצווה. וכאלו תאמר לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה? הכא נמי לא יאמר לא אאסוף דגני מפני עסק התורה. ואפשר אפילו שארי אומניות שיש בהם ישוב העולם הכל בכלל מצווה". לפי דבריו החשובים, כל מי שעוסק בבנייה המעשית של מדינת ישראל, עוסק במצווה בכל רגע. גם החול בארץ ישראל הוא קודש.

הענק התורני, החת"ם סופר לא העלה על דעתו, שכאשר עם ישראל יחזור לארצו ויבנה את מדינת היהודים, דווקא מי שינסה להגדיר עצמו כעושה רצונו של מקום, וירצה להיות תחת ההגדרה של זה ששומע ומקיים את המצוות, יקים חברה המנותקת מבניין הארץ במובן הגשמי וכירזי: "לא אאסוף דגני מפני עסק התורה". אתמהא! יסמוך על הנס (או על מדינת ישראל, שגם היא נס נפלא מהגדולים ביותר שאי פעם חזינו) ויפול למשא על הציבור?! לא מצינו מעולם בתולדות ישראל, שמגזר שלם יכריז על עצמו כפטור מהמצווה של בנין הארץ. לא מצינו בתולדות עמנו, שמגזר שלם ינעו מלקיחת אחריות, כל איש על פרנסת משפחתו, כמו שכל הגברים מקבלים על עצמם בכתובה שהם מעניקים לנשותיהם, ברגע החשוב ביותר והקדוש ביותר בחייהם: "ובסייעתא דשמיא אפלט (אעבוד) ואוקיר ואיוון ואפרנס ואכלכל ואסובר ואכסי יתיכי ליכי כהלכות גוברין יהודאין".

כדי שדברינו יובנו כראוי, אין בזה משום סתירה לערך של וְהָיָה בו. נדגיש כי לימוד התורה, הינו ערך בעל חשיבות עליונה. כל יהודי באשר הוא, צריך לקבוע זמנים ללימוד תורה ועיסוק בה, "עשה תורתך קבע". כל קהילה חייבת לעודד את לימוד התורה של כל חבריה, בהתאם לסדר יומה ויומם. שיעורי תורה במקומות העבודה בזמן הפסקת צהריים רצויים ביותר. גם בזמן הגלות, הקהילות ששרדו היו אלה שהקימו מקום ללימוד ועיסוק בתורה במרכז חייהם. מדינת ישראל צריכה לעודד זאת. רק יחידים, יחידי סגולה, יקדישו שנים רבות ללימוד תורה, (גם אחרי השירות הצבאי), ויכינו עצמם לכך שבתום תוכנית לימודיהם יצאו לעבודה כמנהיגי ציבור רוחניים, דיינים, ראשי ישיבות ורבנים (ההיתר לקבל מלגה על לימוד תורה, קיים רק מתוקף התחייבות זו).

בשבוע הבא, בע"ה, נעסוק בחייליו של יהושע בן נון, שבהם עוסק הפסוק שציטטה הסוגיא במסכת ברכות שציטטנו לעיל, וביתרונות העצומים גם מבחינה רוחנית, של מדינה יהודית עצמאית שקיומה תלוי בצה"ל חזק, הן כפשוטו והן מבחינה רוחנית, הרוח היא זו שמנצחת. העיסוק בסוגיות אלו חשוב מאוד דווקא בימים אלה. כדי להביא אחדות בעם ישראל, לנצח את כל אויבינו, אע"פ שרבים הם ולהחזיר את חטופיינו, נזכור ונזכיר את דברי הנביא: "עצו יצאה וְתִפָּר דָּבָר וְדָבָר וְלֹא יִקּוּם פִּי עֲמָנוּ אֶל" (ישעיהו ח, י).

לשיעורי הרב יוסף כרמל (ביוטיוב)

לעילוי זשמת

לעיני הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א הרב ראובן וחייה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	הרב ישראל רזון י"ג בחשוון תשע"ח מר יצחק וגי' נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	הרב יושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב הרב ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרזל י' באייר תשע"א
הרב אשר וגי' סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר וגי' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	מר יצחק וגי' שרה ונגרובסקי כ"ה באדר תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר זליג וגי' שרה ונגרובסקי כ"ה באדר תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	ר' אליהו כרמל וגי' מלכה טוביע כרמל י"ח באייר / כ"ה בתמוז תשפ"ב
גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גב' מירה קושיצקי נלב"ע כ"ב בסיוון תשפ"ג	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	מר אלישע בן רבקה וגב' יושנה בת שרה	מר אלישע בן רבקה וגב' יושנה בת שרה	ר' שמואל רוזנהק נלב"ע ו' באייר תשפ"ג

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St.

WWW.ERETZHEMDAH.ORG Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חֲמַדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

שריית דפי אורז בשבת

נשאלתי על שימוש בדפי אורז בשבת. דפי אורז מיוצרים על ידי לישת קמח אורז ומרכיבים נוספים. את העיסה מרדדים הדק היטב, ולאחר מכן מייבשים אותם. כאשר רוצים להשתמש בדפים הללו, שורים אותם במים חמימים למספר דקות עד שהם מתרככים. כעת אפשר לגלגל אותם סביב מאכלים שונים (ירקות, דגים, בשר וכדו'). השאלה הייתה אם מותר לשרות את הדפים במים החמימים ובכך לרכך אותם ולהפוך אותם לראויים למאכל.

במשנה במסכת שבת (פרק כב משנה ב) נאמר שמה שהתבשל לפני השבת, מותר להניח במים חמים (בכלי ראשון) בשבת. מה שלא התבשל לפני השבת מותר להדיח בחמין בשבת, חוץ ממליח הישן וקולייס האיספנין, שהדחתן זו היא גמר מלאכתן. מה משמעות האמירה שההדחה היא גמר המלאכה? רש"י (שבת לט ע"א) מבאר שאם זהו תיקונו לאכילה, זהו בישולו. מדבריו עולה שהדחת הדגים הקטנים הללו מבשלת אותם.

בספר הפרדס (ספר שיצא מבית מדרשו של רש"י. לא ברור אם אלו עדויות לשיטת רש"י בדברים שונים או דיונים של תלמידיו) מובאת מחלוקת בין המחבר ובין רבני דורו בזיהוי קולייס האיספנין. רבני הדור אמרו שהכוונה היא לטריית, המלוחה מאוד, עד ששוטפים אותה במים חמים. המחבר חלק על דבריהם בטענה שאת הטריית אפשר לשטוף במים קרים כדי להסיר את המליחות, אם כך ברור שהגמרא, האומרת שהדחת קולייס האיספנין בחמין אסורה, לא התכוונה לדג זה. הפרי מגדים מבין שיש כאן מחלוקת עקרונית לגבי דינו של קולייס האיספנין. לפי מחבר ספר הפרדס, האיסור של קולייס האיספנין הוא רק על מאכלים שהדחתם במים חמים מכינה אותם לאכילה. זהו איסור בישול בקלי הבישול, המתבשלים יותר בקלות ממאכלים אחרים. לעומת זאת, חכמי דורו סבורים שיש כאן איסור נוסף: אסור לשטוף מאכלים הנעשים ראויים לאכילה, אפילו במים קרים, משום שהדחתן היא גמר מלאכתן. 'גמר המלאכה' כאן אינו בישול (שהרי לא יתכן בישול במים קרים), אלא מלאכת 'מכה בפטיש', המתייחס לכל פעולה המסיימת הכנה של חפץ או אוכל לשימוש (שאינו כלול באב מלאכה אחר). לפיכך, מסיק הפרי מגדים, שטיפת כל מאכל שאינו ראוי לאכילה ללא הדחה זו אסורה משום מלאכת 'מכה בפטיש'.

בשולחן ערוך (או"ח סימן שיח סעיף ד) פוסק שאסור להדיח מליח הישן וקולייס האיספנין, שאינם צריכים בישול אלא מעט, בחמין, מפני שהדחתן היא גמר מלאכתן. מלשונו משמע שהוא פוסק כפרדס, ולא כרבני דורו, שרק מאכלים הזקוקים להדחה בחמין אסורים משום מבשל. הביאור הלכה (שם ד"ה *והדחתן) מראה שבראשונים לא מופיע הרעיון שיהיה איסור מכה בפטיש באוכל, בשום מקום, ובפרט לא בהקשר של קולייס האיספנין. לכאורה תמוה שהראשונים יעסקו סביב סוגיה זו ולא יזכירו שישנו איסור משום מכה בפטיש. לאור זאת הוא מכריע שאין איסור מכה בפטיש באוכל. אם כך, האיסור הוא רק לחמם מאכלים הדורשים רמה מסוימת של חום (אפילו חום נמוך יחסית לבישול מאכלים אחרים) כדי שיהיו ראויים לאכילה.

בבית יוסף אומר מעבר לכך: מלשון ספר הפרדס משמע שאת הטריית (הדגים שניתן להכין לאכילה על ידי הדחה בחמין או במים קרים) מותר לשטוף במים קרים, ואסור לשטוף במים חמים. הבית יוסף מעיר שוודאי שאין זו כוונתו: אם התוצאה של השטיפה בחמין זהה לתוצאה של השטיפה במים קרים (גם אם השטיפה בחמין תשפיע מהר יותר), אין הבדל בין שטיפת הדגים ושטיפת כלים. האיסור הוא רק על מאכלים ששטיפה בקרים לא תשפיע עליהם כראוי, ויש צורך להדיח אותם בחמין דווקא.

ממה שבדקתי התרשמתי שאם שורים את דפי האורז במים חמימים, הם מתרככים מיידית (ויש להוציא אותם מהמים תוך 10-15 שניות), ואילו אם שורים אותם במים קרים ניתן לתת להם לשהות במים מעט יותר זמן. אם כך, לפי הפרי מגדים אסור לשרות את דפי האורז במים, בין חמים ובין קרים, משום מלאכת מכה בפטיש. אך כפי שהכריע הביאור הלכה, אין בכך איסור, שהרי הדפים מוכנים לאכילה גם ללא המים החמים. יתרה מכך: לפי הערת הבית יוסף, אם אכן אין הבדל בין התוצאה של שריית הדפים במים חמים או קרים, מותר לשרות את הדפים במים חמימים (בכלי שלישי). יאכלו ענווים וישבעו!

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:

ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה	ניר יצחק רפאל בן יפה
רות צפורה בת חנה	נטע בת מלכה	הילל בן תמר שפרה	משה בן רחל
הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	רבקה בת שרה בלה	חוה רֶאָנָה בת פֶּיִלָא
עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה
מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	ישי בן מרים	יאיר ידידיה בן מיכל בינה	

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

London, England

לונדון, אנגליה

ניסן תשנ"ד

מינוי כהן שנשא אסורה לו לשליח-ציבור

שאלה

האם כהן, שנשא אשה שהיתה בעבר אשתו (ע"פ החוק הכללי) של אינו יהודי ונתגרשה ממנו (ע"פ חוק הכללי) יכול לשמש כשליח ציבור בקהילתנו. יש להעיר כי בקהילתנו, לצערנו, מעט מאוד שומרי שבת, וכמו כן אין רבים המכירים את עברו של האיש מכיון שאיננו מתגורר בעיר רוב ימות השנה.

תשובה

כהן הנשוי לישראלית שנבעלה לגוי¹, לא יהיה ש"ץ².

¹ והיא בגדר "זונה" האסורה לכהן, שו"ע אבן העזר סי' ו סעיף ח.

² א. בשו"ע אורח חיים (סי' נג סעיף ד) נפסק: "ש"ץ צריך שיהיה הגון. ואיזהו הגון, שיהא ריקן מעבירות". ובכלל זה, שיהא ריקן אף מ"איסור שאינו שוה בכל" דוגמת איסור זונה לכהן. וזה פשוט ואין צריך ראייה. ואף על פי כן נזכיר מה שכתב ב"ערוך השולחן" (סי' נג סעיף יז) "וגם חלל נראה לי שלא יהיה ש"ץ, דכל שנולד באיסור, אינו מהראוי להיות סניגור... וכל שכן אם הש"ץ בעצמו עובר עבירה, שאסור להעמידו לפני העמוד". ומהקשר דבריו מבואר שמתחסר לאותה העבירה שהנולד ממנה הוא חלל, קרי, איסורי כהונה לכהן. ועיין עוד "באור זרוע" (סי' קיב) שהקיש בזה הלשון: "ולענין ליעשות לו שליח ציבור - נראה בעיני אם היה כהאי גוונא כהן פסול להקריב, אז גם הוא לא יכול ליעשות שליח ציבור משום ההיא דפרק תפילת השחר (ברכות כו ע"ב), דאמר ריב"ל "תפילות כנגד תמידים תקנום". ומאחר שהכהן "הנושא נשים בעבירה (רש"י: גרושה וחלוצה), פסול להקריב (בכורות מה ע"ב), ומכאן למדו פסולו לנשיאת כפיים, עיין שו"ע אורח חיים (סי' קכח סעיף מ), לפי היקשו של בעל "אור זרוע", הוא הדין שפסול מלשמש שליח-ציבור. ב. ואף שבסעיף ה בשו"ע שם כתב: "אם אין מוצאין מי שיהיה בו כל המדות האלו, יבחרו הטוב שבציבור" וכו', אין זה נסוב על המידה שלא יהיה רשע, כי אם על מידות "שיהיה ענו ומרוצה לעם" וכו', (שו"ת "אורח משפט" להרא"י קוק סי' יד).

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	---	---------------------------------	---	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הייך

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטריט, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה